

สุนทรพจน์

(บางเรื่องของนายปรีดี พนมยงค์)

และ

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕

(ทัศนะของนายทศ พันธุมเสน)

ท่านผู้หญิงพูนสุข พนมยงค์

จัดพิมพ์เป็นที่ระลึก

เนื่องในวันบำเพ็ญกุศล ณ วัดพระศรีมหาธาตุฯ ๑

๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๕

สุนทรพจน์

(บางเรื่องของนายปรีดี พนมยงค์)

และ

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕

(ในทัศนะของนายทศ พันธุ์มเสนา)

ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์

จัดพิมพ์เป็นที่ระลึก

เนื่องในวันทำบุญกุศล ณ วัดพระศรีมหาธาตุฯ

๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๕

PRIDI-PHOONSUK
ปรีดี - พูนศุข พนมยงค์

www.pridi-phoonsuk.org

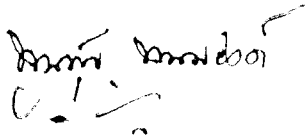

ChangeFusion OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-NonCommercial-Share Alike
BY-NC-SA 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อ
การค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

ราษฎรที่เหลืออยู่ไม่กี่ท่านต่างก็เข้าสู่วัชรา   ฉะนั้นจึงหวังว่าทายาท
ของคณะราษฎรจะสมานสามัคคี   ร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการสืบทอด
เจตนารมณ์ของบุพการีเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติสืบไป

บ้านชอขสวนพลู

๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๘

สุนทรพจน์

ของ นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี กล่าว
ในวาระการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ
ฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้สิ้นสุดลง ในวันที่ ๗ พฤษภาคม
๒๔๗๕

“ท่านผู้แทนประชาชน

ในวาระที่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ
ฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕ จะได้สิ้นสุดลงในวันนี้ ข้าพเจ้าขอถือโอกาส
เชิญชวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหลายให้ระลึกถึงพระมหากษัตริย์
ธิคุณพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ที่
ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญนี้ คณะราษฎรฟังทราบเมื่อ ๖ วัน
หลังที่ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว คือเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ได้มี
พระราชกระแสรับสั่งให้พระยาพหลพลพยุหเสนา พระยาปรีชาชลยุทธ
พระยามโนปกรณนิติธาดา พระยาศรีวิสารวจา พร้อมทั้งข้าพเจ้า ไป
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทและเจ้าพระยามหิธรซึ่งเป็นราชเลขาธิการ
ขณะนั้นเป็นผู้จัดบันทึก มีพระราชกระแสรับสั่งว่า มีพระราชประสงค์

จะพระราชทานรัฐธรรมนูญนั้น เมื่อได้ปรึกษาข้าราชการมีตำแหน่งสูง
 ในขณะนั้นก็ไม่เห็นพ้องกับพระองค์ ในสุดท้ายเมื่อเสด็จกลับจากประ-
 พาสอเมริกา ได้ให้บุคคลหนึ่งซึ่งไปเฝ้าในวันนั้นพิจารณา บุคคลนั้น
 ก็ถวายความเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาและที่ปรึกษาก็กลับเห็นพ้องด้วย
 บุคคลนั้น คณะราษฎรมิได้รู้พระราชประสงค์มาก่อน การเปลี่ยน
 แปลงได้กระทำโดยบริสุทธิ์ ไม่ได้ช่วงชิง ดังที่มีผู้ปลุกเสกข้อเท็จ-
 จริงให้เป็นอย่างนั้น ความจริงทั้งหลายปรากฏในบันทึกการเฝ้าทูล-
 ละของชุดพระบาทในวันนั้นแล้ว และโดยที่พระบาทสมเด็จพระปก-
 เเกล้าฯ ทรงมีพระราชประสงค์มาก่อนแล้ว หากมีผู้ทักท้วงไว้ ฉะนั้น
 เมื่อคณะราษฎรได้ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ พระองค์จึงทรงพระ-
 ราชทานด้วยดี พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมา-
 กรณาธิคุณแก่ชาวไทยข้าพเจ้าจึงขอให้ท่านทั้งหลายทอญ ญ ทน และ
 บรรดาชาวไทยทั้งหลาย จงระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ และเทอด
 พระเกียรติของพระองค์ไว้ชั่วกาลปาวสาน

บัดนี้ผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญและผู้ที่ได้ร่วมมือ
 ช่วยเหลือกันประกอบเป็นสมาชิกประเภท ๒ ก็จะมีคุณสมบัติสมาชิภาพ
 ลงแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกถึงความจำเป็นที่จะต้องขอความเข้าใจถึงหลัก
 ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะราษฎรได้ขอพระราชทานมา
 จากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ว่า ระบอบประชาธิปไตยอันมี
 ระเบียบตามกฎหมายและศีลธรรม และความซื่อสัตย์สุจริตไม่ใช่ประ-

ประชาธิปไตยอันไม่มีระเบียบ หรือประชาธิปไตยที่ไร้ศีลธรรม เช่น การ
ใช้เสรีภาพอันมีแต่จะให้เกิดความปั่นป่วน ความไม่สงบเรียบร้อย
ความเสื่อมศีลธรรม ระบบอนาธิปไตยที่เรียกว่าอนาธิปไตยหาใช่ประชาธิปไตย
โดยแท้ ขอให้ระวัง อย่าปนประชาธิปไตยกับอนาธิปไตย อนาธิปไตย
เป็นภัยอย่างใหญ่หลวงแก่สังคมและประเทศชาติ ระบบประชาธิปไตย
จะมั่นคงอยู่ได้ต้องประกอบด้วย กฎหมาย ศีลธรรม และความ
ซื่อสัตย์สุจริต หรือในบางครั้งในโบราณกาลเรียกว่าการปกครองโดย
สามัคคีธรรม การใช้สิทธิโดยไม่มีขอบเขตได้กฎหมายหรือศีลธรรม
หรือใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ไม่ใช่หลักของประชาธิปไตย ไม่ใช่หลัก
ซึ่งคณะราษฎรขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ และพระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าฯ พระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชนชาวไทยนั้น ไม่
มีพระราชประสงค์ให้เป็นอนาธิปไตย ข้าพเจ้าขอยกตัวอย่างประเทศ
อิตาลีเมื่อก่อนสมัยมุสโสลินี ซึ่งประชาธิปไตยของอิตาลีในขณะนั้น
เขาเขตกี่ไม่มระบอบ มีความอลเวง จึงเป็นเหตุหรือให้พวกฟาสซิสต์
อ้างเป็นเหตุในการสถาปนาระบบเผด็จการในประเทศอิตาลี ข้าพเจ้า
ไม่เพียงประสงค์จะให้มระบอบเผด็จการในประเทศไทย ในการนึกจำ-
เป็นต้องของกันหรือขัดขวางมิให้มอนาธิปไตยอันเป็นทางที่ระบอบ
เผด็จการจะอ้างได้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าถ้าเราช่วยกันระบอบให้ระบอบ
ประชาธิปไตยนี้ได้เป็นไปตามระเบียบเรียบร้อยอย่างที่เขาพเจ้าได้กล่าว

มาแล้ว ระเบียบเผด็จการยอมมชนไม่ได้ ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งที่มาร่วม
 กับเพื่อนคณะราษฎรขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าได้ประทับ
 ประคองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนตลอดมา แม้ในการ
 ต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งในการต่อต้านนั้นอาจจะมีความจำเป็นที่จะต้องตั้ง
 รัฐบาลชั่วคราว แต่ข้าพเจ้าก็เลือกเอาทางที่จะตั้งรัฐบาลตามระบอบ
 รัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ ข้าพเจ้าไม่มเหตุผลอันใดที่จะกลายมาเป็นศัตรูของ
 ระบอบประชาธิปไตย ข้าพเจ้าสังเกตว่ามีผู้เข้าใจระบอบประชาธิปไตย
 ผิด โดยเอาระบอบอนาธิปไตยเข้ามาแทนที่ ซึ่งเป็นภัยต่อประเทศ
 ชาติอย่างร้ายแรงข้าพเจ้าไม่ประสงค์ที่จะให้ผู้ใดเชื่อข้าพเจ้าโดยไม่มี
 กาน ข้าพเจ้าต้องการใหม่กาน แต่กานโดยสุจริตใจ ไม่ใช่ปันขอ
 เท็จจริงชน ทางธรรมเนียมการกล่าวเท็จหรือมุสาวจาจากเป็นผิด ในทาง
 การเมืองการใช้สิทธิตามระบอบประชาธิปไตยต้องทำโดยความบริสุทธิ์
 ใจมุ่งหวังผลส่วนรวมจริง ๆ ไม่ใช่มุ่งหวังส่วนตัว หรือมีความอิจฉา
 ริษยาอันเป็นมูลฐาน เนื่องมาจากความเห็นแก่ตัว (เอ็กโกอิสม์) ความ
 สามัคคีธรรมหรือระบอบประชาธิปไตยอันแท้จริงจึงจะเป็นไปได้ ผู้ใด
 มีอุดมคติของตนโดยสุจริต ข้าพเจ้าเคารพในผู้นั้น และร่วมมือกันได้
 ข้าพเจ้าเชื่อว่า ถ้าต่างฝ่ายต่างสุจริตมุ่งส่วนรวมของประเทศชาติ ไม่
 ใช่มุ่งหวังส่วนตัว แม้แนวทางที่จะเดินไปสู่จุดหมายจะเป็นคนละแนว
 แต่ในอวสานเราก็พบกันได้ ข้าพเจ้าขออ้างเจ้านายหลายพระองค์ ซึ่ง

เดิมท่านมีแนวทางอย่างหนึ่ง และข้าพเจ้ามีแนวทางอีกอย่างหนึ่ง แต่เจ้านายหลายพระองค์นั้น ท่านก็มุ่งหมายเพื่อส่วนรวมของประเทศชาติ ไม่ใช่ส่วนพระองค์ ผลสุดท้ายเราก็ร่วมมือทำงานด้วยกันมาเป็นอย่างดี ในการรับใช้ชาติและรักใคร่สนิทสนมยิ่งเสียดายที่ข้าพเจ้าประเทศชาติเป็นสิ่งกำบัง แต่ความจริงมุ่งหวังในประโยชน์ส่วนตัวมาก ผู้ทอญอิจฉารินยามือไม่ได้ผลสมหวังแล้ว ก็ทำลายกิจการอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ แทนที่จะเสริมก่อให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม ผู้ทำการเป็นปฏิบัติต่อคณะราษฎร แต่โดยมีอุดมคติซอสุดยตอองคพระมหากษัตริย์ ข้าพเจ้าเคารพในความซอสุดยตอองคพระมหากษัตริย์อย่างอ้อมมากหลายทีผู้ซอสุดยตอองคพระมหากษัตริย์ได้ร่วมกิจการรับใช้ชาติกับข้าพเจ้า ท่านเหล่านั้นไม่ต้องวิตกกังวล แต่ผู้ซอสุดยตอองคพระมหากษัตริย์ในภายนอก ส่วนภายในหวังผลส่วนตนหรือมูลสืบเนื่องมาแต่ความไม่พอใจเป็นส่วนตัวเช่นนี้แล้ว ก็เกรงว่าผู้นั้นก็อาจหันเหไปได้ สุดแต่ว่าตนจะได้รับประโยชน์ส่วนตนอย่างไรมากกว่า

ข้าพเจ้าหวังว่าท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหลายคงจะใช้สิทธิของท่านด้วยความบริสุทธิ์ใจและอาศัยกฎหมายและศีลธรรมความสุจริตเป็นหลัก ไม่ช่วยกันส่งเสริมให้มีระบอบอนาธิปไตย ข้าพเจ้าขอฝากความคิดไว้ต่อท่านผู้แทนราษฎรทั้งหลาย โดยเป็นห่วงถึงอนาคตของชาติ ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะได้เห็นประเทศชาติปลอดจากรบอบเผด็จการและปลอดจากรบอบอนาธิปไตยคงมีแต่ระบอบ

ประชาธิปไตยอันพร้อมไปด้วยความสามัคคีธรรม ระบอบประ-
 ชาธิปไตยโดยพร้อมไปด้วยสามัคคีธรรมนี้เป็นวัตถุประสงค์
 ของคณะราษฎรที่ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ และเป็นพระราชประ-
 สังกของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานรัฐธรรม-
 นูญ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้ให้ความร่วม
 มือและช่วยเหลือรัฐบาลนี้ ขออวยพรให้ท่านทั้งหลายประสบ
 ความสุขความสำราญ และในโอกาสขอเชิญชวนท่านทั้งหลายอวยพร
 ให้ระบอบประชาธิปไตยอันพร้อมด้วยสามัคคีธรรมตามรัฐธรรมนูญ
 จงสถิตสถาพรอยู่ในประเทศไทยชั่วกัลป์าวสาน”

จากนั้นพระยามานวราชเสวี ประธานสภาฯ ได้กล่าวตอบ
 ว่า “ท่านนายกรัฐมนตรี

วันนี้เป็นวาระสุดท้ายที่จะได้มีการประชุมของสภาผู้แทน
 ราษฎร สภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นดังที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้กล่าวว่า
 เพราะเหตุที่สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานหรือมีพระ
 ราชประสงค์ที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประเทศชาติ พระราช
 ประสงค์ที่ได้ทรงตั้งพระทัยไว้ตามที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้แจ้งให้เราทั้ง
 หลายทราบนั้น เป็นเหตุอันหนึ่งที่ทำให้การบ้านเมืองได้เป็นมาอย่าง
 รียบรื่น และการดำเนินงานในหัวเลี้ยวหัวต่อเป็นไปอย่างที่ไม่มีความใด
 คิดหวังว่าจะทำได้ เพราะฉะนั้นที่ท่านนายกรัฐมนตรีขอให้ท่านผู้

เกษรตทั้งหลายทงอยู่ในท้นระลกลงพระมหากษัตริย์คฤทได้ทงรม
พระทัยที่จะพระราชทานไว้ก่อน แต่ท้ไม่มีโอกาสจะพระราชทานใน
ตอนหลังน ก็สมถวรอย่างขงชงทานผู้มเกษรตงหลายทงจะจาร์ก และ
ในนามของสมาชิก ข้าพเจ้าขอใหจาร์กไว้กวาระหนึ่ง

เมื่อได้มการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาแล้ว คณะราษฎรได้
ทำหน้าท้มาอย่างไ ข้าพเจ้าได้รับเชิญเข้ามาอยู่ในฐานะที่จะยกย่อง
แต่ขอเรียนให้ทราบว่ ก็ได้ทำงานทุกสงทุกอย่างจนเป็นผลเอาตัวรอด
มาเป็นไทยได้ทุกวันนี้ก็เพราะคณะราษฎร หรือผู้ที่เบ้นหัวหน้าคณะ
ราษฎร และท้ท่านนายกรัฐมนตรีบอกว่ ท่านได้ตั้งใจไม่ไขแต่บ้คน
เบ้นเวลานานแล้ว ท้จะรักษาและจะหามาขงประชาชนป้ไทยให้ประเทศ
ไทยนั้น ข้าพเจ้าขอเรียนด้วยความเคารพว่ ท่านสมาชิกทงหลายทง
อยู่ในท้นก็ได้ทราบขงไม่เฉพาะแต่คำพูดของท่าน ได้ทราบขงในการ
กระทำของท่านตั้งแต่เดิมมาจนบ้คน ไม่เบ้นท้ท่านสงสัยแต่ประการใด
และขอเรียนให้ทราบในท้นว่ ถึงแม้ว่าอยุ่เย็นเป็นสุข ความคิดระลกล
ท้จะไปหาท่านนายกรัฐมนตรีอนเบ้นท้เคารพนบดอนกนอย แต่แม่ม
ทุกขมรอน มความจำเป็นขงยากแล้ว ข้าพเจ้าเองเบ้นผู้นทลถูกเรียก
เข้ามาใช้ได้ไปรบกว้นท่าน ท่านไม่เคยปฏิเสธแม้แต่เวลาเดียว กนท
เคยช่วยเหลือนอกจากผู้ก่อการกัมเบ้นจำนวนมาก ข้าพเจ้าขอเบ้น
พยานในท้นว่ ท่านได้ดำรงตัวขงท่านมาอยู่ในความสัจย์จริง ใน
ความบริสุทธิ์สมถวรท้เราจะเคารพนบถอ และแม้ในคราวสุดท้ายท้หา

นายกรัฐมนตรีไม่ได้ ขำพเจ้าก็ได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง แต่
 เมื่อได้ไปหาท่าน ด้วยได้รับมอบหมายจากท่านผู้สมเกียรติทั้งหลาย
 ท่านยินยอรับ ก็ทำให้ขำพเจ้าผู้สมุหนายกในฐานะที่แทนประธานสภาผู้แทน
 ราษฎร หมดความห่วงใยและยังมีหวังว่าท่านจะแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ
 ของการกระทำที่ได้เป็นมาแล้วให้ตลอดรอดฝั่ง และท่านก็ได้แก้ไข
 สัญญาการให้ขำพเปล่าได้เป็นการชอขาย และแก้ไขรัฐธรรมนูญจนได้
 มีกิตติศัพท์ว่าไทยเราเป็นถนนเปลว เวลาทำเสียงกันเสียเกือบแยก
 แง่ทุกมุม แต่ถึงเวลาเอาจริงเอาจัง ในวาระ ๓ มาให้คะแนนเสียง ซึ่ง
 คนต่างประเทศพูดกับขำพเจ้าว่า ไม่เคยคิดเคยฝันเลย การทงนสมาชิก
 ทั้งหลายย่อมระลึกละเสมอว่า เป็นด้วยผู้แทนหัวหน้าคณะซึ่งมีเสียงข้าง
 มากในสภาฯ จึงจะทำได้ ผู้ที่สามารถทำได้ไม่ใช่คนนอน กอท่าน
 นายกรัฐมนตรีคนนี้ เพราะฉะนั้นขำพเจ้าจึงขอเรียนต่อท่านด้วยความ
 จริงใจไม่ใช่ยกย่องว่า ถ้าไม่ได้ท่านนายกรัฐมนตรีแล้ว รัฐธรรมนูญ
 ไม่มีโอกาสจะแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อย แต่ที่แก้ไขมาได้ทั้งนี้ไม่เฉพาะ
 แต่เป็นเกียรติของสภาผู้แทนราษฎร เป็นเกียรติศักดิ์ของชาติไทย และ
 เป็นเกียรติศักดิ์ของท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่ในที่นี้ด้วย

เพราะฉะนั้น ในวาระสุดท้ายนี้ ในนามของสมาชิกสภาผู้
 แทนราษฎร ขำพเจ้าขออำนาจพรให้ท่านนายกรัฐมนตรีขำพเจ้า

เคารพนับถือ ให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป และขอให้ท่านรัฐมนตรีทั้งหลาย
อยู่เย็นเป็นสุข และขอให้มีโอกาสทำงานเพื่อประโยชน์แก่ชาติบ้าน
เมืองในเวลาต่อไปให้มากยิ่งขึ้นกว่าที่เคยได้ทำมาแล้ว ให้สมตามความ
ปรารถนาของคนโดยมาก”

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง

เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

ทศ พันธุมเสน

การที่ผู้ก่อการปฏิวัติในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เรียก
กลุ่มของตนว่า “คณะราษฎร” ทำให้ถูกตำหนิโดยบุคคลหลายกลุ่มว่า
“ไม่เข้าท่า” เพราะราษฎรไทยมิได้รู้หรือเห็นด้วยเลย พวกที่สมคบ
กำเปลี่ยนแปลงการปกครองมี ๔ พวก คือ

๑. พวกข้าราชการพลเรือน มีอำมาตย์ตรี หลวงประดิษฐ
มนูธรรม เป็นหัวหน้า

๒. พวกทหารเรือ มีนาวาตรี หลวงสินธุสงครามชัย ร.น.
เป็นหัวหน้า

๓. พวกทหารบกชั้นยศน้อย มีพันตรี หลวงพิบูลสงคราม
เป็นหัวหน้า

๔. พวกทหารบกชั้นยศสูง มีพันเอก พระยาพลพลพยุห
เสนา พันเอก พระยาทรงสุรเดช พันเอก พระยาฤทธิอัคนย์ พันโท
พระประศาสน์พิทยายุทธ

จะเห็นได้ว่าผู้ก่อการปฏิวัติคนสำคัญเป็นขุนนางตั้งแต่ชน
 พระยาลงมา ฉะนั้นชอขณะราษฎรจึงถูกเพ่งเล็งไปว่า เป็นการเอาคำ
 ว่าราษฎรมาแอบอ้าง นอกจากขอไม่เข้าทำแล้ว การปฏิวัติครั้งนั้นยัง
 ถูกดำเนินว่าไม่เข้าทำ เพราะราษฎรไทยยังไม่พร้อมที่จะใช้อำนาจ
 อธิปไตยในการปกครองระบอบประชาธิปไตย แปลว่าการปฏิวัตินั้นไม่
 ถูกกาลเทศะ ไม่เหมือนการปฏิวัติในฝรั่งเศสในวันที่ ๑๔ กรกฎาคม
 ค.ศ. ๑๗๘๙ เมื่อชาวปารีสโจมตีและยึดคุกบาสต์ยี่ได้ และชาวฝรั่งเศส
 ตามต่างจังหวัดลุกฮือขึ้นต่อต้านกลุ่มอภิสิทธิ์ชน ชาวเขาในชนบท
 ทุกแห่งบุกปราสาทของพวกขุนนาง พวกเจ้านายและขุนนางก็ยังพยายาม
 จะใช้กำลังทหารปราบปรามประชาชน ประชาธิปไตยฝรั่งเศสได้
 มาด้วยการนองเลือด

ใคร ๆ ก็บันทึกว่า ๕๔ ปี หลังการปฏิวัติ ๒๕ มิถุนายน
 ๒๔๗๕ โดยพวกขุนนาง ประชาธิปไตยของไทยเป็นประชาธิปไตย
 ครั้งใบหรือเสี้ยวเดียว สลับกับวิธีการปกครองแบบเผด็จการบ้าง ไม่
 เห็นมีอะไรดีขึ้นเลยจากสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทั้งนี้เพราะการ
 เปลี่ยนแปลงการปกครองเริ่มต้นอย่างผิดพลาด ลากลู่ถึงราษฎรเข้า
 มาสู่ระบอบประชาธิปไตยในเมื่อเขายังไม่พร้อม ในเมื่อเขายังพึงพอ
 ใจในการปกครองโดยพระมหากษัตริย์ผู้ทรงทศพิธราชธรรม ผู้ทรงมี
 พระเมตตาต่อปวงชนชาวไทยเสมือนเป็นพระราชบิดาของพวกเขา

ผมเป็นทนายทงของผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕

ยอมมีฉันทาคติต่อคณะราษฎร คุณพ่อผมก็เป็นขุนนางชั้นพระยา เป็น
 ขุนนางขึ้นมาได้ก็ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระปรมหาราช
 ผู้ทรงก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยทหารบก (ปัจจุบันเป็นโรงเรียนนายร้อย
 พระจุลจอมเกล้า) คุณพ่อได้ทุนเล่าเรียนจากโรงเรียนนายร้อยไปศึกษา
 วิชาทหารในเยอรมนี ผมได้ทุนเล่าเรียนหลวงซึ่งสมเด็จพระพุทธเจ้า
 หลวงทรงก่อตั้งขึ้นเช่นเดียวกัน เป็นพระมหากรุณาธิคุณปกเกล้าปก
 กระหม่อมทงพอตกลง

ผมขอเขียนเข้าข้างการกระทำของคณะราษฎรด้วยเหตุผล

ดังนี้

ผมเห็นว่าการปฏิวัติในรัชกาลที่ ๗ ถูกกาลเทศะแล้ว
 เพราะพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเปิดเผยพระราช
 ดำริก่อนหน้าแล้วในอันที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญปกครองแผ่นดิน
 แก่ปวงชนชาวไทยให้ปกครองกันเอง แต่ทรงได้รับการคัดค้านจาก
 พระบรมวงศานุวงศ์บางองค์และขุนนางหัวเก่าหลายคน จึงมีทรง
 สามารถกระทำได้ตามพระราชประสงค์ ฉะนั้นคณะราษฎรหวังไว้ว่า
 พระองค์จะไม่ทรงโปรดให้ปราบปรามขัดขวางการปฏิวัติอันจะเป็น
 สเหตุแห่งการนองเลือด เหตุการณ์ภายหลังการปฏิวัติได้เป็นไปอย่าง
 ราบรื่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จจากพระราชวังไกล
 กังวลกลับกรุงเทพฯ พระราชทานรัฐธรรมนูญปกครองแผ่นดินและ
 ทรงรับเป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ

อย่างใหญ่หลวง ที่ได้ทำให้การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นไปอย่างราบรื่นปราศจากการนองเลือด เช่นในฝรั่งเศสซึ่งกษัตริย์เจ้านาย และอภิชนชนต่อต้านการปฏิวัติรุนแรง

ขอได้โปรดอ่านพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานอภัยโทษแก่คณะราษฎร

“ข้าพเจ้าได้รับหนังสือขอขมาในการที่คณะราษฎรได้ออกประกาศปฏิวัติ ถึงการกระทำของข้าพเจ้า เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ในขณะที่คณะราษฎรได้เข้ายึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ซึ่งบัดนี้คณะราษฎรได้ทราบความจริงแล้วว่า ข้าพเจ้าตั้งใจต่อราษฎร และได้คิดที่จะให้พระธรรมนูญการปกครองแผ่นดินแก่ราษฎรอยู่แล้ว หากแต่ล่าช้าไปไม่ทันกาล และไม่ได้เป็นใจกับพวกทูลกระหม่อม ข้าพเจ้าขอขบใจคณะราษฎรซึ่งมีความหวังดีต่อข้าพเจ้า ข้าพเจ้าหวังว่าในโอกาสหน้าเมื่อถึงเวลาสมควร คณะราษฎรคงจะได้ออกคำแถลงการณ์ ปลดเปลื้องมลทินให้ราษฎรได้ทราบความจริงดังเคยประกาศหาความผิดไว้นั้น”

หากคณะราษฎรไม่ก่อการปฏิวัติ พระเจ้าอยู่หัวก็จะทรงได้รับการขัดขวางการเปลี่ยนระบอบการปกครองต่อไปอีก และถ้าจะรอ

ให้ราษฎรไทยตั้งซึ่งความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยกำลัง
ความกล้า และพลังของราษฎร สมดังอุดมคติว่า ประชาธิปไตยของ
ราษฎร โดยราษฎร เพื่อราษฎร เราจะมีต้องรอกันจนกระทั่งสมัย
พระศรีอวายุเมตตรัยหรือ ?

ข้อตำหนิตัวไปอีกประการหนึ่งก็คือ ๕๔ ปีแห่งประชาธิปไตย
โดยมิได้ทำให้มีอะไรดีขึ้นกว่าในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ผมขออ้างถึงหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรมาประกอบการ
พิจารณาว่า เหตุใดการปฏิวัติจึงดูเหมือนว่าไม่สำเร็จผลสมดังความคาด
หมายของผู้ชมการแสดง ซึ่งเป็นที่รู้กันคืออยู่ย่อมนเห็นความบกพร่อง
ของผู้แสดงอย่างทะลุปรุโปร่งเสมอ เช่น ผู้ชมการชกมวยซึ่งชกมวย
ไม่เป็นเลยย่อมนเห็นความไม่เข้าท่าของแชมป์โลกผู้เสียตำแหน่งอย่าง
ชัดแจ้ง

หลัก ๖ ประการของคณะราษฎร มีดังนี้

๑. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราช
ในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้
ให้มั่นคง

๒. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษ-
ร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

๓. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ

กิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

๔. จะต้องให้ราษฎรมีสติเสมอกัน (ไม่ใช่ให้พวกเจ้านิติชนชั้นกว่าราษฎรเช่นที่เป็นอยู่)

๕. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น

๖. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ในฐานะที่ผมเป็นทายาทของคณะราษฎร ผมขอกล่าวอย่างไม่อ้อมค้อมล่อมตัวว่า ผมชื่นชมหลัก ๖ ประการนี้เป็นอย่างยิ่ง

ในความคิดเห็นส่วนตัว ผมเห็นว่า การให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎรและการวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ให้เหมาะสมกับสถานะและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ทราบเท่าที่วันราษฎรทั่วไป แม้จะได้มีโอกาสเล่าเรียนเป็นจำนวนมากซึ่งจริง แต่จะเรียกว่ารัฐบาลได้ให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎรหาได้ไม่ ครึ่งหนึ่งของเพื่อนรักของผมได้เสนอโครงการปรับปรุงการศึกษาของชาติทุกระดับ มีตัวเลขสถิติประกอบพร้อมมูล แต่รัฐบาลหาได้ให้ความสนใจเท่าที่ควรไม่ โดยอ้างเหตุผลว่า ไม่มีงบประมาณ ทง ๆ ที่เมื่อเพื่อนรัก (และเพื่อนร่วมตกทุกข์ได้ยาก) ของผมคือ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ แสดงตัวเลขให้เห็นอย่างละเอียดว่า ถ้า

ปรับปรุงการศึกษาให้สมบูรณ์ในขณะนั้น จะต้องใช้งบประมาณเพียง ๕๐๐ ล้านบาท ผมทำงานในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ได้เห็นผลของการศึกษาในชนบทในเกือบ ๆ ๖๐ จังหวัด ผมเวทนาเด็กในชนบทอย่างเหลือเกิน ระดับความรู้ความสามารถของครูยังไม่ถึงขั้นที่จะทำให้หลักสูตรที่ ๖ ของคณะกรรมการความสำเร็จสมดังเจตนารมณ์ ผมกำลังจะย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ที่หมู่บ้านแกมปัสตัน กิ่งอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และกำลังเตรียมช่วยให้นักศึกษานอกโรงเรียนแก่เด็กยากจนในหมู่บ้าน เชื่อหรือไม่ว่า ที่ศูนย์เยาวชนเกษตรเขาค้อ ซึ่งพลโทพิจิตร กุลละวณิช เป็นผู้ตั้งตัวจัดตั้งขึ้น เพื่อบรมวิชาการเกษตรสมัยใหม่ แก่เด็กยากจนที่จบการศึกษาประถม ๖ แล้ว ยังต้องมีครูสอนภาษาไทย ให้เด็กบางคนที่อ่านหนังสือเขียนหนังสือแทบไม่ได้ ในการเตรียมจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่หมู่บ้านแกมปัสตันและหมู่บ้านเขาค้อ ผมได้รับความร่วมมือจากเพื่อนฝูงหลายคนที่เกี่ยวข้องแล้วเหมือนผม และปรารถนาจะช่วยผมให้ทำงานสนองหลักการของคณะกรรมการ อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการท่านหนึ่งพูดกับผมว่า “ทำร่วมกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนของจังหวัดเพชรบูรณ์นะคุณ อย่าทำไประบบกระทรวงศึกษาธิการเลย”

ต่อข้อตำหนิว่า ประชาธิปไตยของไทยย่ำแย่มา ๕๔ ปีแล้ว น่ากลัวจะย่ำไปอีกนานแสนนาน ผมต้องยอมรับว่า ทรายใดที่ระดับการศึกษาในชนบทไม่มีคุณภาพ ทรายนั้นประชาธิปไตยก็ก้าวหน้าได้

ยาก แต่ผมไม่ยอมรับว่า เรื่องความล้มเหลวเป็นความผิดพลาดของ
คณะราษฎรที่อาจถูกกล่าวหาว่าผลิผลตามเปลี่ยนแปลงการปกครองโดย
ยังไม่พร้อมจะมีรัฐบาลของราษฎร โดยราษฎร เพื่อราษฎร หลัก ๖
ประการของคณะราษฎรนั้นดีแล้ว ถ้าตั้งใจปฏิบัติกันอย่างจริงจังก็จะ
เกิดผลดีสมความมุ่งหมายเป็นแน่แท้

การทำประชานิยมของไทยในสมัย ๕๔ ปี ยังห่างไกลจาก
เป้าหมายของคณะราษฎรมิใช่เหตุผลที่จะตำหนิคณะราษฎร เช่นเดียวกับ
กัน ประเทศไทยได้รับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติหลาย
ร้อยปีแล้ว ศีลธรรมของชาวพุทธไทยยังต่ำกว่าศีลธรรมของชาติตะวันตก
หลายชาติที่ไม่รู้จักพระพุทธศาสนา เราจะตำหนิว่าคำสั่งสอนของพระ
บรมศาสดาไม่ได้ผลหรือ อย่าว่าแต่เรื่องของพระอภิธรรมเลย เอา
เพียงศีล ๕ ข้อ และธรรมะ ๕ ข้อ หรือเบญจศีลเบญจธรรม ชาว
พุทธไทยก็หย่อนอย่างน่าสังเวชเป็นที่สุดอยู่แล้ว อย่าเพิ่งไปคำนึงถึง
ขั้น “ทำใจให้บริสุทธิ์” เลย ปฏิบัติกันแต่ “ทำความดี ละเว้นความ
ชั่ว” กันเท่านั้น หลัก ๖ ประการของคณะราษฎรก็คงจะผุดขึ้นมาจาก
โคลนตมที่กลบเอาไว้จนอนุชนรุ่นหลังแทบจะไม่วิวามืออะไรทั้ง